

SIRP JA VASAR
Tallinn

nr. kuup.

KAKS AMEERIKAT

Ameerika ajakirjaniku Harry Smithi kutsus enda juurde tema endine šeff Macpherson. Smith saabub 1946. aasta talvel lennukil Jaapanist New Yorki, kus areneb Konstatin Simonovi uue näidendi „Vene küsimus“ tegevus. Näidend on võetud RT „Estonia“ ja PBL teatri repertuaari.

Kõik näidendi tegelased on ameerikalased, peagu kõik on ajakirjanikud. Neist on mõned mitmesuguste kahtlaste mahhinatsioonidega kapitali kokku ajanud ja reporteri sule vahetanud toimetaja tugitooli vastu. Säärane on ennekõike Macpherson ise, suure New Yorgi ajalehe omanik ja toimetaja, samuti ka rea teiste Ameerika reaktiooniliste ajalehtede kaasosanik.

Macpherson, kes tegelikult on Wallstreeti miljonäride, tõelise demokraatia vihaste vaenlaste müüdav käsilane, võtab pärast sõja lõppemist Hitleri ja Jaapani vastu talle omase künismiga kursi järsult paremale ja muudab oma ajalehe vastutustundetute Nõukogudevastaste väljaastumiste tribüüniks.

„Mis on teil täna Venemaast, Bill?“ küsib ta oma alluvalt Prestonilt, ajalehe välismaise osakonna toimetajalt.

Preston: „United Press“ andis viiskümmend rida Harperilt „Venelased Viinis“. Harper kiidab venelasi. Ei tea, kas anda?

Macpherson: Tingimata andke. Vastupidiselt Hearstile me säilitame objektiivse informatsioonistili. Andke kuuteistkümmendal leheküljel, mitte varem. Mis veel?

Preston: Wippmani artikkel venelaste ekspansioonikavadest ja veel viiskümmend informatsiooni samas vaimus.

Macpherson: Andke kõik. Me oleme objektiivsed. Wippman esimesele leheküljele, ülejäänud, mitte hiljem kui kuueandal. Mis veel?

Preston: Veel? Itaallaste soniv teade vene lendurite ilmumisest Eritreasse. Kuid see on absoluutselt ebalooline sonimine.

Macpherson: Andke see esimesel leheküljel kärarikaste pealkirjadega. Preston: Venelased lükkavad selle juba homme ümber.

Macpherson: Noh, mis sellest, paigutame selle kahekümmendale leheküljele. Viis rida. Nad kirjutavad lühikesi õendusi. Teate loevad läbi miljonid inimesed, õendust kümme tuhat.

Sama Macpherson haugub ühele reporterile käsu minna ajakirjanduse konverentsile, mille annavad New Yorki saabunud Nõukogude ajakirjanikud ja neilt küsida: kas vastavad tõele kuulduks, et nad töid kaasa raha ameerika sõekaevurite streigi finantseerimiseks.

„Vastuseks niisugusele küsimusele kehitavad Nõukogude ajakirjanikud ainult õlgu,“ vastab hämmastunud reporter. „Muidugi,“ vastab Macpherson rahulikult. „Ja te kirjutate, et vastuseks sel-

lele otsesele küsimusele kehitavad venelased ainult kohmetult õlgu või midagi selles vaimus, see on juba teine asi. Soovin edu!”

Macphersonist mitte vähem alatu on tema sõber Gould, San Francisco suure ajalehe omanik ja ühtlasi üks Macphersoni häälekandja toimetajaid.

Simonov paljastab suure meisterlikkusega Nõukogude Liidu vaenlaste võtteid, kes püüavad mõjutada avalikku arvamist Ameerika Ühendriikides trustide näpunäidete järgi.

Nõukogude riigi edu ei anna rahu iga liiki reaktioonäärdele. Mitte põhjuseta ei hoopele Macpherson sellega, et Churchill tuleb tema sünnipäevale, ja Mussolini autograafiga talle kingitud duce pildil.

Macphersoni ja Gouldi taoliste inimestele kõlbavad igasugused abinõud, et luua ühist rinnet Nõukogude Liidu vastu.

Sõda on miljonäridele rikastumisevahendiks. Sõda on neile vajalik, et Ameerikas säilitada kurikuulsat „boom“ ja edasi lükata vältimatut majanduskriisi. Sõjaõhutamajad on hoolega tegevuses, neil on üksainus eesmärk: külvata ameeriklastesse umbusk ja vaenu Nõukogude maa ja tema sõprade vastu.

See eesmärk põhjustas ka Harry Smithi kutsumise New Yorki Macphersoni ja Gouldi poolt.

Kes on Smith? Aus neljakümneaastane ameeriklane, kes armastab oma rahvast, kuid on segi löödud pärast sõda kapitalistlikus maailmas tekkinud segadusest ja on heitnud nurka ajakirjanikusele.

Smith oli 1941. ja 1942. aastal Nõukogude Liidu Sõja ajal ilmus Ameerikas tema tõetruu, siiras raamat meie maa ja meie inimeste üle. Lugejaille on Smith tuttav kui Nõukogude riigi poolehoidja, ja just seepärast otsustavadki Macpherson ja Gould saata ta Nõukogude Liitu. Tagasi tulles peab Smith kirjutama uue raamatu, kus on aga ette nähtud üksainus järeldus: venelased tahavad sõda.

Macpherson on harjunud end lühidalt väljendama:

„Nõukogude Liitu sõita nädala pärast. Aeg – kolm kuud Raamat – kuu aega pärast tagasitulekut. Tagan kirjastamist. Tagan edu. Tagan kolmkümmend tuhat dollarit. Teie – ja ka minu esimene tšekk 7500 peale Mõtelge, järele!”

Smith mõtleb vastuse üle järele. Ta saab kokku oma kolleegidega, Ameerika ajakirjanikega, näeb, kui raske neil on töötada pärast sõda, kuidas tööpuuduse hirm sunnib neid võltsema.

Simonov viib lugeja korrespondentide ringkonda, kellel enamuses, jahil dollarite järele, on poliitilised veendumused täiesti atrofeerunud.

Smithi sõber Bob Murphy töötab Hearsti ajalehe juures, ta on 46 aastat vana, krooniline joodik.

„Sõja ajal võeti meilt hing,“ tunnistab Murphy. „Nüüd aga ei taheta maksa dollareid. Heade lootuste pank on pankrotis, mu kallid. Kui ma praegu oleksin 20-aastane, ma võib-olla vihastaksin ja lähaksin kommunistide juurde. Kuid mul on 46 aastat turjal ja mul on halb harjumus juua viskit... Kirjutam kõike, mida soovib minu kallid peremees.”

Neil inimestel on raske olla selles teadmises, et pool Ameerikat mõtleb teisiti kui nemad kirjutavad tema nimel. Murphy sõnade järgi meenutavad kodanliku ajakirjanduse ajakirjaniku etteseotud habet. Rebi see maha ja pole teada, kuidas nägu välja näeb.

Näidendi romantiline element baseerub Smithi ja Jessie vahekorral, kes teenib Macphersoni juures ja on Gouldi endine armuke. Smith armastab ilusat Jessiet, püüab unustada tema minevikku. Ta saab aru, kuidas see 33-aastane naine on tüdinenud oma kodutust elus, Jessie igatseb oma maja, oma lapsi, polekut oma õnne. Ta ootab Smithilt nõusolekut Nõukogude Liitu sõiduks, ja Smith võtabki lõppeks vastu Macphersoni ettepaneku.

Nii et see Ameerika, kus kõikvõimne on dollar, kus pole inimesi, vaid kuulutused ainult tahtetud Wallstreeti marionetid, see Ameerika on juba vahepeal võidurõõmutsema. Macpherson hõõrub juba võitu nautides käsi. Gould riskerib – ta kulutab tuhandeid, reklaamideks Smithi tulevast raamatut.

Algab kiire „prosperity“ Smithide perekonnas. Avantsiks saadud raha eest ostetakse järeelmaksuga maja mõnel kümne miili kaugusel New Yorgist, mille retsetakse järeelmaksuga mööbel ja auto. Jessie on õnnelik. Nõukogude dust tagasi tulnud Smith dikteerib kirjutajale hommikust õhtuni oma raamatut. Nädalad mööduvad, saabub ka kirja äraandmise tähtpäev Macphersonile.

Ja alles siis, kui käsikiri on ära saadetud, avaldab Smith oma sõbrale Murphyle saladuse:

„Vaata, Bob, asi on selles, et ma kirjutanud seda raamatut, mida mina oodatakse... Kas venelased tahavad sõda? Mina vastan aga sellele küsimusele eitavalt: venelased ei taha sõda.”

Macpherson raevutseb, Gould on gaduses. Kõik veenamised ja ähvardused jäävad tagajärjeta. Smith keeldub oma raamatut ümber tegemast.

„Meenutasin, et olen inimene,“ ütles ta, „jah, inimene, ja mitte Macphersoni teenija. „Vene küsimus“ on juba ammu lakanud olemast ainult vene küsimuseks. See on proovikivi, mille abil proovigu kogu maailmas proovitakse inimest austust.”

Smith pöördub Gouldi poole: „Teie esinate Macphersoniga Venemaa vaenlastena. Selles on ainult vana randik tõde.”

Gould: Aga kolm veerandikku? Smith: Kolm veerandikku sellest, et olete Ameerika vaenlastena.